

EN REISE

i fortidens byggeskikk gir muligheter for framtiden

KLIMAENDRINGENE fører til at vi har et varmere, våtere og vilkere vær i vente. Når byggebransjen står for nesten en tredel av klimagassutslippene globalt, er det høyst relevant å se nærmere på hva den gamle byggeskikken kan bidra med av gode løsninger for å redusere utslipp. Det handler både om klimatilpasning og om prinsipper for hvordan vi kan bygge mer miljøvennlig.

I ET HELHETLIG MILJØREGNSKAP lønner det seg ikke alltid å rive gammelt og bygge nytt. Våre forfedre visste mye om å velge materialer av høy kvalitet, og de ble ofte hentet så nære byggplassen det var mulig. Gjenbruk av materialer var god ressursutnyttelse. Tradisjonsrik kunnskap kan også fortelle oss om klimatilpasning og lang levetid for bygninger. Enten vi bor ved havet, i innlandet, i Nord-Norge eller lenger sør, så har vi i generasjoner visst å innrette oss. Vi har mye vær her i vårt langstrakte land. Derfor har det utviklet seg ulike byggeskikker i forskjellige deler av Norge. Den tradisjonelle måten å bygge på tok i stor grad hensyn til de lokale klimaforholdene. Av mange gode eksempler på hvilket mangfold den norske bygningsarven representerer, tenker jeg i skrivende stund på jærhuens hus. Jærhuset ble lagt mest mulig i ly, og et utbygg i stein tok av for den verste vinden. Bordkledningen var gjerne liggende panel, og trebord nede ved bakken, som lett råtnet i det våte klimaet, kunne enkelt skiftes ut. Å ta hensyn til hvilket klima en bygning skal stå i, er et godt prinsipp også for bygging i framtiden.

FOR Å VÆRE KLIMA- OG MILJØVENNLIG bør en bygning ha lang levetid. Vi har mange bygninger som har stått lenge. Omkring 300 000 er eldre enn 100 år. De eldste trebygningene våre er stavkirkene. Disse mesterverkene i vår arkitekturhistorie har vi hatt i nesten 900 år. Svært høy kvalitet på materialer og håndverksutførelse har gjort dette mulig. Derfor er det et tankekors at levetiden i dag for et bygg ofte er noen ganske få tiår. Årsaken til at det rives er dårlig kvalitet, endrede krav til bruk, og estetikk. Produksjon og transport av materialer og oppføring av en ny bygning belaster miljøet og gir utslipp av klimagasser. I tillegg er det også miljøkostnader forbundet med riving og håndtering av bygningsavfall.

TRADISJONELLE naturmaterialer som tre er klimavennlige og produseres med lave utslipp av klimagasser, samtidig som treverket lagrer CO2. Gjenbruk av materialer står sentralt i tradisjonell byggekunst, og økt gjenbruk og gjenvinning ville også gjort dagens og framtidens bygging langt mer miljøvennlig. I gamle trehus er materialene valgt med omhu. Takspon og bordkledning ble laget av malmet furu for å tåle regn. Malmet furu er gammel og har vokst sakte, og harpiks fyller porene i malmveden som en impregnering mot råte. I eldre tid brukte de i all hovedsak lokale materialer til å bygge med. Klimagassutslippene fra transport øker i dag kraftigere enn andre utslipp i Norge. Med større bruk av kortreiste materialer kan transportutslipp reduseres betydelig.

I MØTE MED UTFORDRINGENE i framtiden vil bevaring av gammel bygningsarv være god klimapolitikk.

JØRN HOLME

Riksantikvar

GJESTESKRIBENTEN

De gamle mesters kunnskap om byggeskikk, materialvalg og plassering i landskapet er av unik verdi når klimaendringene utfordrer oss.